IN 'T LICHT

een tijdschrift gewijd aan de werkzaamheid van de Uitgeverij Het Spectrum te Utrecht, onder redactie van Gabriël Smit, H. Kuitenbrouwer en Charles Nypels

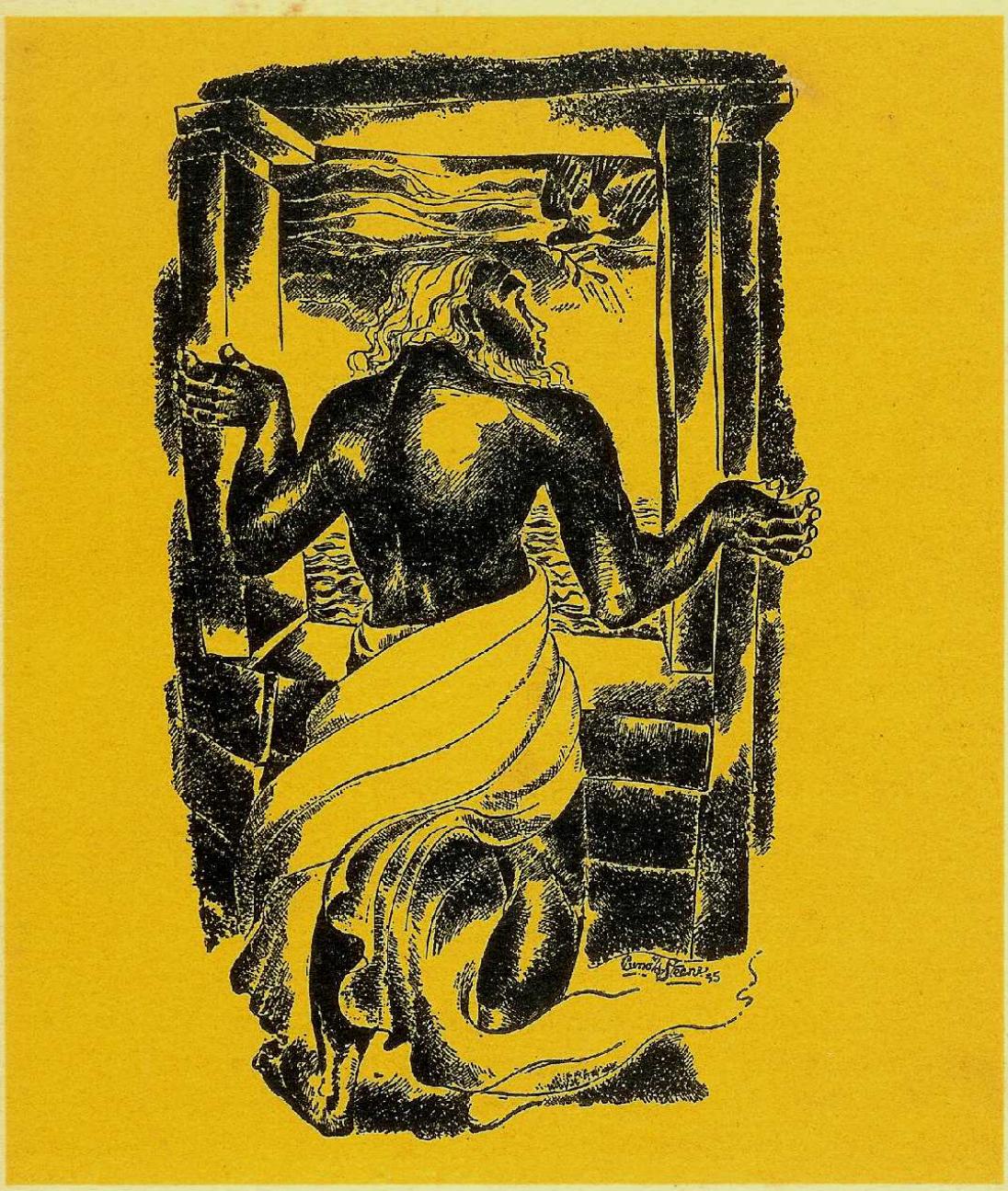

DE PRIJS VAN DIT NUMMER BEDRAAGT
25 CENT

H. Bruning p. 53

INHOUD

Redactie. *„In 't Licht". Bij het verschijnen van dit nummer* . . . . . Bladz. 1
Mr. F. P. Th. Rohling. *Boeken en gedachten* . . . „ 3
Dr F. van der Meer. *De Kathedraal* . . . . . „ 6
Johannes Kirschweng. *In het land van de H. Oranna.* „ 25
M. Smits van Waesberghe S.J. *De geest van Sint Ignatius in zijn orde* . . . . . „ 17
Bert Peleman. *Gedichten* . . . . . „ 20
F. van Oldenburg Ermke. *Noël chrétien* . . . . . „ 22
Charles Nypels. *Over een titelbladzijde.* . . . . . „ 25
Ellen Russe. *Angelo Gatti. Naar aanleiding van diens roman „Ilia en Alberto"* . . . . . „ 29
Rinke Tolman. *Wat groeit en leeft in „Wat leeft en groeit"* . . . . . „ 35
Henk Kuitenbrouwer. *„Voor galg en rad"* . . . „ 37
Gabriël Smit. *Angelus* . . . . . „ 39
August K. Stöger. *Peetoom Kraner* . . . . . „ 42
Willem Maas. *De ontwikkeling van het woonhuis* . . „ 46
Ad. van den Biggelaar. *Vondel en de jeugd* . . . . „ 49
Albert Kuyle. *Een meisje en een boek* . . . . . „ 51
Henri Bruning. *Franciscus Xaverius* . . . . . „ 53
E. J. *De illustrator Cuno van den Steene* . . . . . „ 56
Register op de inhoud van dit nummer . . . . . „ 59

Illustraties en vignetten van: Cuno van den Steene, Karel Thole, Charles Nypels, Otto van Rees, Gerard Huysser.
Facsimilis naar handschriften van den H. Ignatius van Loyola *en den dichter* Gabriël Smit.

De illustraties van *Cuno van den Steene* in de teksten van dit nummer opgenomen werden ontleend aan: bladz. 16 en 24, *Zonnewijzer 1941* (ongepubliceerd); bladz. 52, Levensgang door Anton van de Velde in *Zonnewijzer 1940*; bladz. 58, Swentibold of de doode ridder, door Jac. Schreurs M.S.C. in *De Windroos 1940*, alle uitgaven van Het Spectrum te Utrecht.

FRANCISCUS XAVERIUS

DON FRANCESCO DE JASSU Y XAVIER werd de 7de April van het jaar 1506 op het kasteel Xavier nabij Sanguesa in het Spaanse Baskenland geboren, als zoon van een der aanzienlijkste geslachten van Navarre. In Parijs studeert hij wijsbegeerte. Het is daar, dat zijn landgenoot Iñigo de Loyola hem voor beter, heiliger idealen weet te begeesteren dan de eerzuchtige, die de levenslustige student aanvankelijk voor ogen zweefden. Een der eerste gezellen van de door Ignatius gestichte Compañía de Jésus, vertrekt hij, als hij zijn studies te Parijs beëindigd heeft, met enige vrienden naar Venetië; hier wijdt hij zich aan de verzorging van zieken, en hier ook ontvangt hij, met Ignatius, in 1537 de priesterwijding. Het jaar daarop begeeft hij zich naar Rome, waar hij deelneemt aan de besprekingen, die tot de definitieve oprichting der Jezuïetenorde zullen leiden.

Koning Johannes III van Portugal, die reeds menigmaal Ignatius' volgelingen had horen roemen wegens hun buitengewone apostolische ijver, verzocht den Paus om hun hulp voor de missionering van Indië. Oorspronkelijk werd Bobadilla voor dit werk uitgekozen, maar daar deze op het laatste ogenblik ziek werd, besloot Ignatius Franciscus Xaverius te zenden, en zo reist Franciscus reeds de volgende dag af naar Lissabon — zonder andere bezittingen dan het armoedige kleed, dat hij aan had, zijn brevier en een weinig voedsel. Vandaar vertrok hij in 1541 als pauselijk legaat en met de steun van Koning Johannes III naar het Oosten, en in Mei 1542 bereikte hij Goa, de hoofdstad van Portugees Oost-Indië. Hier werkte hij allereerst onder de inheemse christenen; het was hem al spoedig duidelijk geworden, dat dit eerst moest geschieden, wilde hij met zijn bekeringswerk onder de heidenen succes hebben. De christenen dier overzeese gebieden waren namelijk een diepe teleurstelling voor hem en maakten door hun allesbehalve christelijke levenswijze elke effectieve missionering tot een onmogelijkheid. De armsten onder de armen waren Franciscus het dierbaarst, maar dank zij zijn heldhaftige naastenliefde en groot aanpassingsvermogen slaagde hij er al spoedig in onder alle standen bekeerlingen te maken.

Spoedig volgden nu zijn missiereizen naar Ceylon, Kaap Komorin, de Parelvissers, Malakka, Amboina, Ternate, de eilanden van Moro. Het effect van deze reizen was overweldigend. In Malakka ontving hij bezoek van Anjiro, een Japanner, die wegens moord zijn vaderland had moeten ontvluchten. Met het verschijnen van dezen man, die inmiddels tot het Christendom was overgegaan, openden zich voor Xaverius plotseling nieuwe en nog grotere apostolische perspectieven. Japan voor Christus winnen, betekende tevens China voor Christus veroveren, want de keizers dier beide landen waren zeer bevriend. Won hij den keizer van Japan, dan zouden ook weldra de Japanse adel en alle meer ontwikkelden in dat land volgen, en stellig, zo verzekerde Anjiro hem, zou hem dit gelukken indien hij erin slaagde den keizer de superioriteit van het christelijk denken aan te tonen. Zo vertrok Xaverius dan vol blijde verwachtingen naar Japan, maar toen hij eindelijk, na reeds vele maanden in Japan vertoefd te hebben, de keizerlijke residentie Miako bereikte, bemerkte hij, dat Go-Nara, de grote Voo, geen werkelijke macht meer bezat en dat de Daimyo's de feitelijke heersers van het land waren geworden. Teleurgesteld, maar niet ontmoedigd, verliet hij de stad weer, om zich op weg te begeven naar den vorst van Jamagutschi, Utschi Joshitaka. Jamagutschi was thans de eigenlijke hoofdstad, en daar bevond zich ook een groot deel van de keizerlijke adel die tijdens de burgeroorlog, welke Miako had verwoest en van den keizer een arm man had gemaakt die met het overschrijven van handschriften in zijn onderhoud moest voorzien, gevlucht was. Als elders maakte hij ook in deze stad vele bekeerlingen, maar de bekering van heel Japan, bemerkte hij weldra, was slechts mogelijk, als hij eerst China voor Christus veroverde. Japan richtte zich naar China, en niet omgekeerd. Zo besloot deze onvermoeide Apostel een uiterste poging te doen en het Hemelse Rijk, welks toegang voor den vreemdeling streng verboden was, binnen te dringen. In tegenstelling met den keizer van Japan, bezat de keizer van China werkelijke macht, en vol vertrouwen schreef hij in die dagen naar zijn vaderland: „China moet gewonnen worden, zoals eens het Romeinse Rijk: als de koning eenmaal bekeerd is, volgt ook het volk." Opnieuw gaat hij scheep, dit keer naar Sancian (San-Choan), het eiland voor de haven van Kanton.

Geen Chinees waagde het echter hem over te brengen. Maand na maand verstreek; de Portugese kooplieden verlieten de een na den ander met hun schepen de haven van Sancian en voeren naar het Zuiden, en Franciscus bleef tenslotte slechts met enkele getrouwen achter in de kleine, armoedige visserswoning, die hem tot verblijf diende. Dagelijks begaf hij zich naar de oever en staarde dan weemoedig over het water, denkend aan het grote heidense rijk, dat hij voor Christus moest winnen, en dat hij niet betreden kon. Het werd winter en koud. Een ziekte, waartegen zijn reeds ondermijnd gestel niet meer bestand was, maakte op 1 December 1552 een einde aan zijn leven. Hij stierf als het ware in het aangezicht van het Beloofde Land. Na tien jaar missionarisleven waren zijn krachten verbruikt. Als weinigen had hij met zijn leven gewoekerd, en zichzelf in niets ontzien. De verwerkelijking van zijn grote droom moest hij aan anderen overlaten. Door zijn voorbeeld, maar ook door zijn vele brieven heeft hij talrijke priesters tot een gloeiende missieijver opgewekt. Hij schreef ook een aantal verzen, die tot de schoonste voorbeelden van religieuze poëzie gerekend worden.

Zijn stoffelijk overschot werd in 1554 met grote luister naar Goa overgebracht, waar het ook thans nog rust. In 1615 werd een deel van de rechterarm aan de Gesù-kerk te Rome afgestaan. In 1619 zalig verklaard, volgde in 1622 zijn heiligverklaring, tezamen met die van Ignatius Loyola. In 1927 heeft Paus Pius XI hem met de kleine heilige Theresia uitgeroepen tot patroon der katholieke missie.

Het relaas van dit strijdbaar leven, dat op het eiland Sancian tot een even abrupte als dramatische ontknoping kwam, is op boeiende en eenvoudige wijze weergegeven door *Theodore Maynard* in zijn „*The Odyssey of Francis Xavier*", door ons vertaald onder de titel „*Franciscus Xaverius, Onder de Banier van Christus*". Met deze „Odyssey" heeft de auteur, die vooral grote bekendheid verwierf door zijn „*Man and Beast*", ongetwijfeld een evenwaardig vervolg geleverd op Francis Thompsons beroemde Ignatius-biografie. Misschien zou de een of ander kunnen wensen, dat de auteur zich minder „probleemloos" tot zijn stof had verhouden, maar reeds is het een niet onbelangrijke verdienste dat hij althans de féiten van dit leven, dat zozeer onze belangstelling waard is, uitvoerig en overzichtelijk heeft weergegeven

en tot een suggestief, levend en betrouwbaar relaas heeft samengevoegd. Dit is, waar de biografieën der grote Jezuïeten-heiligen nog weinige zijn, reeds zeer baanbrekend werk; een verdere doorbraak, naar critischer „commentaar", hoe facinerend op zichzelf, moge daarbij overbodig zijn. Een voordeel van deze objectieve, en in dit opzicht ook onpersoonlijke, weergave is, dat thans de heilige in heel zijn aangrijpend-eenvoudige, kinderlijke, probleemloze dienstbaarheid en onvervaarde trouw aan zijn ideaal, vrij en ten voeten uit voor ons staat.

HENRI BRUNING

DE ILLUSTRATOR CUNO VAN DEN STEENE

IS de illustratie *onontbeerlijk* bij het maken van een schoon boek? Volstrekt niet. In de loop der tijden zijn talloze zeer fraaie boeken en boekjes gemaakt, die geen enkele vorm van illustreren of zelfs maar van versieren vertonen. Een schone tekst kan in een waardig of statig en in een bovenal passend gewaad gehuld worden, zonder dat de typografische plastiek daarbij de hulp inroept van die der vrije kunsten.
Is de illustratie dan minstens *gewenst*? Dit nu hangt geheel van de altijd bijzondere omstandigheden af. De typografische puristen, de sectaristen, die strikt de „*typographie pure*" verafgoden, gruwen van de illustratie als een schennende indringer. Vindt men de sierende toevoeging daarentegen een aanwinst, dan voert slechts één schrede verder tot het aanvaarden van de illustratie . . . Er blijft dan echter steeds weer de kwestie: waar en hoe te illustreren of . . . niet te illustreren. Want er zijn gevallen, die dringend om prenten vragen en er zijn andere, die dwingend iedere plastische verbeelding uitsluiten. De maker van ieder boek — aangenomen dat dit een waardevolle tekst behelst — houdt de lotsbestemming voor uiterlijk schoon of lelijk in eigen handen.
Een goede tekst kan alleen voor zichzelf spreken. Maar waarom zouden wij er de schone verbeelding, die eraan ontsproot, er niet, zo dit pas heeft, aan toevoegen? Wie, géén sectarist zijnde, zou zijn fraai geïllustreerde boeken willen missen?
Waarom in zekere sectaristische binnenhuisarchitectuur de beeldhouw-, schilder- en prentkunst geruild werd tegen puisterige,